

TÀI LIỆU TUYÊN TRUYỀN KỶ NIỆM 80 NĂM
NGÀY NHA TRANG - KHÁNH HÒA KHÁNG CHIẾN
(23/10/1945 - 23/10/2025)

Cách mạng Tháng Tám năm 1945 thành công, ngày 02/9/1945, tại Quảng trường Ba Đình - Hà Nội lịch sử, Chủ tịch Hồ Chí Minh thay mặt Chính phủ cách mạng lâm thời trình đọc Bản Tuyên ngôn độc lập khai sinh nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa - Nhà nước công nông đầu tiên ở Đông Nam Á (nay là nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam). Không lâu sau ngày tuyên bố độc lập, thực dân Pháp đã trở lại xâm lược nước ta một lần nữa. Với tinh thần “Quyết đem cả tinh thần và lực lượng, tính mạng và của cải để giữ vững quyền tự do, độc lập ấy”, quân và dân Khánh Hòa cùng cả nước bước vào cuộc chiến đấu mới đầy cam go, thử thách nhưng rất hào hùng.

1. Bối cảnh lịch sử

Thực hiện âm mưu cướp nước ta một lần nữa, ngày 23/9/1945, được quân Anh và Nhật yểm trợ, thực dân Pháp đánh chiếm Sài Gòn - Chợ Lớn, sau đó đánh ra các tỉnh Nam bộ, Nam Trung Bộ. Đầu tháng 10/1945, quân Pháp điều chiến hạm Risolior túc trực trên vùng biển Nha Trang. Trong hai ngày 06/10 và 12/10, chúng đổ bộ gần 1.000 quân lên bãi biển trước Hotel Beau Rivage (nay là số 40, đường Trần Phú), đồng thời chiếm các vị trí then chốt trong thị xã Nha Trang, tăng cường một số phương tiện chiến tranh. Mục đích thực dân Pháp đánh chiếm sớm Nha Trang - Khánh Hòa nhằm làm bàn đạp, mở rộng tiến công ra các tỉnh Nam Trung Bộ và Tây Nguyên, đồng thời uy hiếp trực tiếp con đường chi viện của các lực lượng miền Bắc, miền Trung vào Nam bộ. Cho nên vây chặt giặc Pháp lại trong Nha Trang để giữ được con đường chi viện cho Nam bộ là một yêu cầu bức thiết mà Trung ương đã đặt ra cho các Đảng bộ và chính quyền cách mạng miền Trung, trực tiếp là Đảng bộ, quân và dân Nha Trang - Khánh Hòa.

2. Diễn biến Mặt trận Nha Trang - Khánh Hòa

2.1. Trận đánh mở màn

Đúng 3 giờ sáng ngày 23/10/1945, lệnh tấn công của quân ta được phát ra từ một khối thuốc nổ mạnh đặt bên ngoài hầm xe lửa số 1. Lập tức một loạt các vị trí quân địch trong thị xã bị lực lượng của ta nổ súng tấn công như: Khu nhà ga Nha Trang, nhà đèn (Sở điện lực), Sở thuộc (Viện Pasteur), khu Bình Tân... Tại khu vực nhà ga, sau vài phút nổ súng ta đã làm chủ trận địa, tiêu diệt toàn bộ quân địch, thu được nhiều vũ khí và trang bị. Tại đây, đồng chí Võ Văn Ký, người chỉ huy lực lượng tự vệ Nha Trang đã chiến đấu dũng cảm và anh dũng hy sinh. Ở khu vực nhà đèn, ta phá hủy phần lớn máy móc. Khu vực kho vũ khí

Bình Tân, do lực lượng không cân sức, bộ đội ta không chiếm được kho, phải rút lên Đồng Bò trước sự phản kích của địch.

Dựa vào lực lượng lớn và được quân Nhật trợ chiến, quân Pháp huy động lực lượng ra phản kích, chiếm các điểm cao ở đồi Sinh Trung, đồi Trại Thủy, lập trận địa pháo không chế khu vực nội thành và vùng xung quanh thị xã. Suốt từ 03 giờ sáng ngày 23/10 đến hai ngày sau đó tiếng súng không lúc nào ngơi. Cuộc tiến công đồng loạt của quân ta vào các vị trí đóng quân của địch gây cho chúng nhiều thiệt hại.

2.2. Lập phòng tuyến Chợ Mới - Bờôten

Thực hiện đúng kế hoạch của Ban Chỉ huy, sau cuộc tiến công đồng loạt tiêu hao địch, quân ta rút về tuyến sau củng cố tổ chức và khẩn trương lập phòng tuyến, tiếp tục bao vây quân địch. Phòng tuyến đầu tiên được hình thành là phòng tuyến Chợ Mới - Bờôten gồm: Tuyến phía Bắc từ khu vực đồi La San, cầu Xóm Bống, Tháp Bà lên đến hầm xe lửa số 1. Tuyến phía Tây từ bến đò Kim Bồng, phía Nam bờ sông Cái theo dọc tuyến đường sắt cắt ngang Quốc lộ 1 khu vực Chợ Mới xuống phía Tây - Nam qua vùng Thái Thông, Thủy Tú tới dãy Đồng Bò. Phòng tuyến được thiết kế tương đối kiên cố. Trong vòng một tháng, các lực lượng của ta trên phòng tuyến đã chiến đấu kiên cường, đánh lui tất cả các cuộc phản kích mở vây của quân Pháp. Các lực lượng tự vệ nội thị phối hợp chiến đấu, liên tiếp tổ chức những đợt tấn công chớp nhoáng vào các vị trí trọng yếu của quân Pháp gây cho chúng một số thiệt hại về sinh lực và phương tiện chiến tranh. Bước đầu âm mưu “đánh nhanh, thắng nhanh” của quân Pháp đã bị quân dân Nha Trang - Khánh Hòa kìm chân và bị sa lầy trên mặt trận Nha Trang.

2.3. Phòng tuyến Cây Đa - Quán Giếng

Trong hai ngày 22 và 23/11, quân Pháp tung lực lượng lớn có trọng pháo yểm trợ tấn công phòng tuyến Chợ Mới - Bờôten. Toàn bộ lực lượng của ta lui về phía sau lập phòng tuyến mới: Phòng tuyến Cây Đa - Quán Giếng, cách Nha Trang 6 km về phía Tây tiếp tục cuộc bao vây giặc Pháp.

2.4. Các lực lượng hiệp đồng chiến đấu

Diễn biến chiến trường ở Nam Bộ, Nam Trung Bộ và mặt trận Nha Trang được Trung ương Đảng, Chính phủ và Hồ Chủ tịch đặc biệt quan tâm. Trung ương đã điều nhiều đơn vị bộ đội Nam tiến chi viện cho mặt trận Nha Trang, đồng thời cử các đồng chí chỉ huy và các phái viên đến nắm tình hình và chỉ đạo mặt trận.

Không khí cuộc chiến đấu thật quyết liệt. Trên chiến tuyến, các chiến sĩ noi gương Đại Đội trưởng Võ Văn Ký anh dũng hy sinh trong trận mở màn, bừng bừng hào khí xung trận xông lên tiêu diệt quân địch, bảo vệ từng tấc đất. Tuyến

sau, thanh niên hăng hái gia nhập lực lượng tự vệ, gia nhập vệ quốc quân. Thiếu niên làm liên lạc giao thông. Các cụ bạch đầu quân, các chị phụ nữ lo sản xuất tiếp tế đến từng chiến hào. Các chị cứu thương phân công làm nhiệm vụ băng bó, tải thương... Nha Trang - Khánh Hòa trở thành một mặt trận chiến đấu chống quân thù.

2.5. Kết quả cuộc chiến đấu

Với biết bao khó khăn của những ngày đầu kháng chiến, quân và dân ta đã bám trụ vững chắc suốt 101 ngày đêm trên tuyến lửa, tổ chức tấn công, gây khó khăn cho quân Pháp trong nội thị, đánh lui tất cả các đợt giải vây của địch, tiêu diệt, tiêu hao, kìm giữ chân quân Pháp trong một không gian nhỏ, với thời gian ngắn để bảo đảm cho Trung ương và các địa phương trong cả nước có thời gian chuẩn bị kháng chiến lâu dài là một thắng lợi có ý nghĩa to lớn.

Âm mưu chiến lược của thực dân Pháp “đánh nhanh, thắng nhanh” với ý đồ mở rộng địa bàn chiến lược để đánh chiếm Nam Trung Bộ trong một thời gian ngắn, hòng cắt đứt sự chi viện từ Trung ương vào chiến trường Nam Bộ bị thất bại. Bao vây, giam chân quân địch trong thị xã, quân dân Nha Trang - Khánh Hòa đã thực hiện tốt nhiệm vụ vừa giữ vững giao thông thông suốt Bắc - Nam, giữ vững đường tiếp tế chi viện từ Trung ương và các tỉnh miền Bắc cho đồng bào, chiến sĩ Nam Bộ chiến đấu; tạo được thời cơ cho toàn tỉnh, khu vực Nam Trung Bộ và cả nước tranh thủ củng cố xây dựng thực lực về mọi mặt để sẵn sàng bước vào cuộc kháng chiến lâu dài.

3. Ý nghĩa lịch sử

- Mặt trận Nha Trang thể hiện ý chí đấu tranh giải phóng và lòng yêu nước nồng nàn, khát khao độc lập, tự do của các tầng lớp nhân dân Khánh Hòa. Cuộc chiến đấu hào hùng này là sự phát triển thế tiến công của cuộc khởi nghĩa trong Cách mạng Tháng Tám.

- Mặt trận Nha Trang là cuộc hội quân của cả nước, là điểm hội tụ của tình yêu thương gắn bó Bắc - Nam, tình quân dân đậm đà thắm thiết. Đó là lực lượng bộ đội Nam tiến, với những chiến sĩ ở mọi miền Tổ quốc đã sát cánh cùng chung chiến hào với quân và dân Nha Trang - Khánh Hòa chiến đấu. Chiến lũy Nha Trang không chỉ là điểm mở đầu của cuộc kháng chiến chống xâm lược Pháp ở Nam Trung Bộ, mà còn là điểm nóng có tầm chiến lược của cả nước. Trung ương Đảng, Chính phủ và Hồ Chủ tịch ngày đêm quan tâm theo dõi diễn biến tình hình Mặt trận Nha Trang để chỉ đạo kịp thời. Các phái viên Chính phủ như: Đồng chí Lê Văn Hiến, đồng chí Võ Nguyên Giáp được Hồ Chủ tịch cử vào kiểm tra Mặt trận Nha Trang, thể hiện sự quan tâm sâu sắc, tình cảm thắm thiết của Đảng, Bác Hồ và đồng bào cả nước đối với miền Nam ruột thịt.

- Cuộc chiến đấu bao vây quân xâm lược Pháp tại Mặt trận Nha Trang là chiến công hào hùng, biểu hiện sinh động tư tưởng tiến công cách mạng, đường lối chiến tranh Nhân dân, tinh thần đoàn kết, hợp đồng chiến đấu giữa các đơn vị Trung ương chi viện với các lực lượng địa phương, giữa quân và dân ta.

- Thắng lợi của 101 ngày đêm chiến đấu của quân và dân Nha Trang - Khánh Hòa đã đi vào lịch sử và truyền thống chiến đấu của tỉnh nhà như một mốc son chói lọi, một bản anh hùng ca bất diệt.

Thắng lợi của quân và dân Nha Trang - Khánh Hòa xứng đáng được Bác Hồ, lãnh tụ vĩ đại của dân tộc khen ngợi. Trong thư gửi các chiến sỹ Nam Bộ và Nam Trung Bộ nhân kỷ niệm quân đội ta tròn 01 tuổi (22/12/1945), Bác viết: *“Chính phủ Dân chủ Cộng hòa Việt Nam rất khen ngợi chiến sỹ ở các mặt trận miền Nam, đặc biệt là các chiến sỹ ở Nha Trang và ở Trà Vinh, đã làm gương anh dũng cho toàn quốc. Tổ quốc biết ơn các bạn, toàn thể đồng bào noi gương các bạn”*.

Đây là phần thưởng cao quý, niềm tự hào to lớn của quân và dân Nha Trang - Khánh Hòa trong những ngày đầu kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược. Để xứng đáng hơn nữa với lời khen của Bác Hồ, Đảng bộ và Nhân dân Khánh Hòa luôn ghi nhớ lời khen của Người, liên tục phấn đấu vươn lên, góp phần thực hiện ước mong lớn lao của Người là xây dựng nước Việt Nam hòa bình, thống nhất, độc lập, dân chủ và giàu mạnh.

4. Phát huy tinh thần Ngày Nha Trang - Khánh Hòa kháng chiến trong công cuộc giải phóng quê hương, thống nhất đất nước, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc

Phát huy tinh thần hào khí Ngày 23/10/1945, toàn Đảng bộ, toàn dân, toàn quân Khánh Hòa tiếp tục cuộc chiến đấu chống thực dân, đế quốc xâm lược và các thế lực thù địch giải phóng quê hương, góp phần giải phóng miền Nam, thống nhất đất nước. Cuộc chiến đấu trải qua những chặng đường khó khăn phức tạp, đầy gian khổ, hy sinh, nhưng dân, quân Khánh Hòa vẫn chiến đấu anh dũng, kiên cường và giành thắng lợi vẻ vang trong lịch sử chống ngoại xâm của quân và dân ta.

Sau ngày đất nước thống nhất, cùng với cả nước, Khánh Hòa bước vào thời kỳ xây dựng, bảo vệ quê hương và Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa. Dưới sự lãnh đạo và quan tâm chỉ đạo của Trung ương, Đảng bộ, chính quyền và Nhân dân Khánh Hòa phát huy mạnh mẽ truyền thống anh hùng, tinh thần đoàn kết, ý chí quyết tâm, lao động sáng tạo, vượt qua nhiều khó khăn thử thách xây dựng phát triển tỉnh nhà.

50 năm sau ngày Giải phóng, đặc biệt sau gần 40 năm thực hiện đường lối đổi mới, 5 năm triển khai thực hiện Nghị quyết Đại hội Đảng bộ tỉnh nhiệm kỳ 2020 - 2025, với tinh thần quyết tâm cao, nỗ lực lớn, hành động quyết liệt, khắc phục khó khăn, thách thức, phát huy tối đa các nguồn lực, đổi mới công tác lãnh đạo, điều hành và đạt nhiều kết quả quan trọng, nổi bật, toàn diện trên các lĩnh vực: Công tác xây dựng Đảng bộ và hệ thống chính trị tiếp tục được đẩy mạnh, đi vào nề nếp kỷ cương. Công tác cán bộ được thực hiện công khai, dân chủ, chặt chẽ, khách quan, đúng thẩm quyền, đúng quy định, quy trình, đúng người, đúng việc; đổi mới công tác giao nhiệm vụ trọng tâm, đột phá hàng năm gắn với đánh giá cán bộ lãnh đạo, quản lý qua kết quả thực hiện nhiệm vụ. Công tác kiểm tra, kỷ luật đảng, phòng, chống tham nhũng, lãng phí, tiêu cực được quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo thực hiện nghiêm túc quyết liệt... Công tác dân vận, nắm bắt tình hình tư tưởng, dư luận xã hội có nhiều đổi mới... góp phần củng cố niềm tin của cán bộ, đảng viên và Nhân dân, tăng cường sự đoàn kết thống nhất trong Đảng bộ, sự đồng thuận trong xã hội.

Kinh tế - xã hội của tỉnh bứt phá, duy trì tốc độ tăng trưởng cao, bình quân toàn tỉnh sau hợp nhất đạt 8,3%/năm, quy mô năm 2025 vượt 209 nghìn tỷ đồng. Thu ngân sách tăng bình quân 10,3%/năm; thu nhập bình quân đầu người ước đạt 110 triệu đồng; các chỉ tiêu về xuất khẩu, đầu tư xã hội, năng suất lao động, xây dựng nông thôn mới đều đạt và vượt kế hoạch; tỷ lệ hộ nghèo còn 1,74%. Kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội, nhất là hạ tầng giao thông được đẩy mạnh đầu tư đồng bộ, hiện đại, đảm bảo tính kết nối. Hợp tác, liên kết vùng được tăng cường; hiệu quả thu hút và sử dụng các nguồn lực được nâng cao. Tăng trưởng kinh tế ngày càng gắn kết chặt chẽ với phát triển bền vững, tiến bộ và công bằng xã hội. Các chính sách về chăm lo ưu đãi người có công, an sinh xã hội, lao động, việc làm được đẩy mạnh triển khai, tạo điều kiện cho người nghèo, nhóm người yếu thế tiếp cận đầy đủ các dịch vụ xã hội cơ bản, đời sống vật chất tinh thần của Nhân dân được nâng lên. Quốc phòng, an ninh, trật tự an toàn xã hội được giữ vững, công tác đối ngoại và hội nhập quốc tế được triển khai hiệu quả, là tiền đề quan trọng để phát triển kinh tế - xã hội trong nhiệm kỳ qua.

Đặc biệt, thực hiện chủ trương, kết luận của Trung ương về sắp xếp, tinh gọn tổ chức bộ máy, tỉnh đã tập trung lãnh đạo, chỉ đạo thực hiện khẩn trương, quyết liệt, đồng bộ, dân chủ, khoa học, với nhiều cách làm mới, sáng tạo, thực chất, hiệu quả. Ngày 01 tháng 7 năm 2025, tỉnh Ninh Thuận hợp nhất với tỉnh Khánh Hòa¹. Việc hợp nhất hai tỉnh có ý nghĩa đặc biệt quan trọng, là tầm nhìn chiến lược

¹ Nghị quyết số 202/2025/QH15 ngày 12/6/2025 của Quốc hội về việc sắp xếp đơn vị hành chính cấp tỉnh, trong đó tỉnh Ninh Thuận hợp nhất với tỉnh Khánh Hòa; Quyết định số 318-QĐ/TW, ngày 18/6/2025 của Bộ Chính trị về thành lập Đảng bộ tỉnh Khánh Hòa.

về không gian phát triển, lợi thế so sánh và sức mạnh nội sinh; tạo nền tảng vững chắc để tỉnh Khánh Hòa tăng tốc, bứt phá, phát triển nhanh, bền vững và toàn diện.

Đến nay, các tổ chức, cơ quan, đơn vị từ tỉnh đến cơ sở đã đi vào hoạt động thông suốt, hiệu năng, hiệu lực, hiệu quả, theo đúng tinh thần chỉ đạo của Ban Chấp hành Trung ương và đồng chí Tổng Bí thư Tô Lâm.

Đối với phường Tây Nha Trang và các xã, phường lân cận, nơi diễn ra cuộc đấu tranh anh dũng, kiên cường của toàn quân, toàn dân Khánh Hòa, luôn đóng vai trò quan trọng trong quá trình xây dựng và phát triển của tỉnh nhà. Là vùng đất giàu truyền thống cách mạng, Đảng bộ và Nhân dân phường Tây Nha Trang và các xã, phường lân cận một lòng một dạ tin Đảng, theo Đảng, cùng với Nhân dân cả nước viết nên những trang sử hào hùng của tỉnh nhà, quyết tâm vươn mình mạnh mẽ để xây dựng phường trở thành đô thị hiện đại, xanh, thông minh, người dân có mức sống cao, văn minh và giàu bản sắc văn hóa truyền thống.

* *

*

Kỷ niệm 80 năm Ngày Nha Trang - Khánh Hòa kháng chiến (23/10/1945 - 23/10/2025), là dịp để chúng ta tiếp tục nhận thức sâu sắc hơn về những trang sử hào hùng của dân tộc, Đảng bộ và Nhân dân tỉnh Khánh Hòa trong lịch sử đấu tranh, xây dựng và bảo vệ quê hương, đất nước; khẳng định sự kiện lịch sử Nha Trang - Khánh Hòa kháng chiến (23/10/1945) luôn là niềm tự hào, là niềm tin, động lực thôi thúc để mỗi cán bộ, đảng viên, Nhân dân Khánh Hòa hôm nay nêu cao tinh thần đoàn kết, ý chí quyết tâm vượt qua mọi khó khăn, thách thức, tiếp tục phấn đấu hoàn thành thắng lợi mục tiêu mà Nghị quyết Đại hội Đảng bộ tỉnh lần thứ I, nhiệm kỳ 2025 - 2030, các nghị quyết của Trung ương về xây dựng và phát triển Khánh Hòa đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045 đã đề ra, góp phần xây dựng quê hương, đất nước ngày càng giàu đẹp, Nhân dân có mức sống cao, hiền hòa và hạnh phúc.

BAN TUYÊN GIÁO VÀ DÂN VẬN TỈNH ỦY KHÁNH HÒA
Tháng 10 năm 2025